

Ա Ն Տ Ե Պ Է Ջ Ն Բ

պէս՝ իբրեւ աշակերտներ ու նմանողներ Տիրոջ՝. յետոյ երբ մարմինը կ'այրուի, « հաւաքեցինք, կ'ըսէ, անոր սկիբքը՝ պատուական տկոնքներէ և ընտիր սկիի տւելի բանկադին, և զըինք ուր արժանեւ եր » (Դ, Ժ)։ Այս վկայութիւնը, ինչպէս և հեթանոսաց երկիրը՝ որ նահատակին աստուածային պաշտօն չընծայուի, կը ցուցնեն՝ թէ նշխարաց սեպհական պաշտօն մը կար արդէն, աւանդուած նոյն երկու առաքելական հարց վարդապետէն։

Միշտ նոյն գաղափարն է՝ զոր կը տեսնենք Դ զարու սկիբքը՝ Դիոկղետիանոսի հայածանաց ժամանակ, ուր սրբոց նըշխարները հանգստարաններէ հանելով ծով վը կը թափէին, « որպէս զի մի՛ գուցէ անոնց կարծեօք... Աստուած համարուելով՝ երկրպագութիւն ընդունին » (Եւսեբ, Ը, Գ)։ — Ս. Վիւկենտ սարկաւազի վկայարանութեան մէջ ալ կը կարդանք՝ թէ նահատակութեան առնթրեակայ քրիստոնեայք « իւր ոտից հետքերը կը համբուրէին, ջերմեռանդ հետաքրքրութեամբ մ'աւնոր մարմնոյն վիրաց կը դպչէին, և անոր արիւնք վարչամակաց մէջ կը հաւաքէին՝ զայն իրենց սերնդոց թողու համար իբրեւ ի պաշտպանութիւն » (Թուրին, 128)։ — Ս. Հիլարիոս՝ միշտ նոյն դարուն՝ այսպէս կը զրէ առ կոտտանդ կայար. « Ամենուրեք հաւաքուած է վկայից արիւնք, ամենուրեք անոնց յարգելի նշխարները կ'ընծայուին ի վկայութիւն » (զլ. Ը)։ Այո՛ « ամենուրեք », հին օրինաց մէջ, առաքելական դարուն մէջ, տիեզերական եկեղեցւոյն մէջ՝ սկիբքէն մինչեւ մեր օրերը. և ասոր դէմ ամէն խորհուրդ՝ հակառակ է ճշմարտութեան, Ս. Գրոց և քրիստոնէութեան։

Հ. Վ. ՀԱՅՈՒՆԻ

Շարայարիչի

1. Սիւսեան Ժեզարու սկիբքը, իսկ Քաղիշեցին նոյն դարու կիսուն կ'ապրէին։

Յայտրոյ աշխարհական տաղը՝ Առաքել Սիւսեցոյ հեղինակութիւնն է, թեւ 1116 թիւ ձեւագիրը, որ (մէկ բացատրեամբ) ամբողջ Առաքել Սիւսեցոյն գործերը կը պատանակէ, Առաքել Քաղիշեցոյ կ'ընծայէ։ Այս երկու համանուն վարդապետները որոնք մի և նոյն դարուն մէջ ապրեցան՝, միայն Առաքել անունով ձանյցունելուն համար՝ իրենց գործերը շփոթել կոտ տան ձեւագրաց օրինակողներուն. բայց այսօր ուսումնասիրելով գիրքեր՝ շատ դիտարեամբ կը բաժնային երկու Առաքելներու գործերը։ Սիւսեցին՝ անի բանաստեղծական խառնուածք ունի քան Քաղիշեցին. և ասպիւս ուզած է դասական բանաստեղծ մ'ըլլայ քան ժողովրդական։ Սիւսեցին ա՛յլ թէ միայն իր նահանգին՝ այլ իր դարուն ամենեւնի զեմքերէն է. իր գործերը որ բողոքած է՝ թէ՛ արձակ և թէ՛ ոտանաւոր՝ մի քունի հատարներ կը լիցեն։

Տարի մ'առաջ « Անտիոս »-ը (Տեւ 1905, թիւ 10-11, էջ 207) « Այլ իմ ծովացեալ » սկզբնաւորութեամբ « Առաքել վարդապետի սասցեալ » զեղեցիկ տաղ մը հրատարակեց, որուն հեղինակն է ինքն Սիւսեցին։

Առաքել Սիւսեցոյ ուսումնասիրութիւնը յալորոյ ամառա՞նձ թողով՝ նմա՞յ մը տանք ընթերցողաց հետեւեալը՝ որ « Երգ Երգոց » ի գաղափարով կոկիկ գրութեամբ մ'է։

Բանք բաղձականք ի հոգեկան մտաց՝
խամդադատմունք սիրոյ՝ առ հմարիտ բաղձալին Քրիստոս. առեալ յերգ երգոցէն
հոգեպէս խնայմամբ։

Ահա բաղձամ քեզ ցանկալի
Պայծառտառիկ և հրաշալի,
Սիրտ իմ սիրով խանդադատի
Նուաղեալ տեսլեամբ քո սքանչելի։
Բուրեւոյն անուշ ի քէն բըխէ
Որպէս խընկոյ ի բուրվառէ
Ջրընգունս մեր գմայլեցուսցէ
Ջերդ կինամոն և ըզհալուէ։

Գեղեցկատիպ լուսով ծաղկեալ
Մաքրապանոյն պայծառացեալ,
Սիրտ իմ սիրով ի քեզ հառեալ
Դիտմամբ ի սէր քո պըրուցեալ:
Դու ի վերայ ծաղկեալ լերանց
Անուշահոտ խնկաբերաց
Ճառագայթիս լուսով փառաց
Ձիւնատեխի սպիտակացած:
Եւ թափեալ է յանուն քո
Եղբորորդեակ նըման լուսոյ,
Որպէս ըզմոմ հալեալ ի հրոյ
Խանդաղատիմ ի դէմքս քո:

Չմոռ և հալուէ դու հոտ անուշ,
Լուսատեխի քաղցրամեղուշ,
Ետա վարդենեաց եւ դու տնփուշ
Փըթթեալ սիրով բողբոջաբոյս:
Էլեալ խնդրեմ ըզքեզ սիրով
Աչք թացեալ որպէս ըզծով.
Ուրախացուք ընդ քեզ գինով
Չըստինքս քո միշտ դիտելով:

Ընդելուզեալ յաթոռ ոսկոյ
Բազմեալ հանգչիս արքայոյ լուսոյ,
Բախմամբ սրտիւ հառաչելոյ,
Աղաղակեմ ի դէմքս քո:

Թէ տեսութեան քում հանդիպիմ՝
Որպէս շուշան լուսով ծաղկիմ.
Եւ որպէս հուր սիրով վառիմ
Փափագելով քեզ նըւաղիմ:

Ժառանգ սիրոյ և ցընծութեան
Հաստատեցար ինձ յաւիտեան.
Դու իմ սըրտիս միշտ յանդիման
Ճառագայթիս փայլատակմամբ:

Իղծք բաղձանաց սիրովըդ քո
Տուր ինձ համբոյրքս բերանոյ.
Չհետ ընթացուք հոտոյդ իւղոյ
Ձի իւր թափեալ է յանուն քո:
Լուծէք և զիս ի տուն գինոյ
Ինձ երգեցէք զերգըս սիրոյ.
Ոչ հանդարտի սիրտս ի լալոյ
Խանդաղատիս ի սիրելոյ:

Խորհուրդ ծածկեալ նըրբատեսակ
Ետծուկ բանիւքս ծանուցար.
Սիրով վառեալ կամ ես անյազ
Ի տիպ զանազան ըզգմատեսակ:

Երար ըստաշխից եղբորորդին
Որում սիրով ես փափագիմ.
Ողկոյդ ծաղկեալ իմ ցանկալի
Յորոյ սիրոյն ես չհանդարտիմ:

Կաթն և խորիսխ ի քոյդ շըրթանց
Բըխեալ բաշխիս պապեալ անձանց.
Դու ճառագայթ արեգականց,
Ձիս արասցես լուսաթափանց:

Համբուրեցես զիս ի սիրոյ
Ի համբուրիք քոց բերանոյ.
Ձի ծարաւի սիրտըս հոգոյ
Ըմպել զըստինքս քո գինոյ:

Ձիւնատեխի սպիտակացայ
Յորժամ ի սէրըդ քո հարայ.
Երգեալ լուսով հոգիս ցընծայ
Լըցեալ ցողով աչք իմ ծըփայ:

Ղօղեալ ըզբուն յայաց հանի

Վասն սիրոյդ քում բաղձալի:
Կերայ ըզհոգ փոխան հացի
Ջուր զարտատուս ինձ արբուցի:
Ճիչ բառնալով անձն իմ զոչէ
Քեզ ցանկալոյդ միշտ փափագէ.
Յորժամ ըզքեզ ոչ տեսանէ
Որպէս մեռեալ անկեալ Նիրէն:

Մտեալ պարտէզ քո ծաղկաւտ
Փըթթեալ տեսի գծառք անվըրէպ.
Առեալ կերայ ի քում պըտղէդ
Ի լուսատունկ բուրաստանէդ:

Յառաւուտու պահուն էլի
Ի յանդատանքս քաղաքի.
Միթէ տեսէք արք հանդիսի
Ձայն որում անձն իմ փափագի:

Հարդոս քըրքում և կինամոն
Անուշահոտ խունկ ըստ հընոյն.
Ձիս վառեցես լուսով հոգոյն
Որով գմայլիս միշտ ի հոտոյն:

Շըրջեալ խընդրեմ ի գիշերի
Ձծաղիկ դաշտացըս ցանկալի.
Յոյց ինձ ըզտիպ քո հրաշալի
Ձի հանդարտի սիրտս և հոգի:

Որպէս ծաղիկ գարնանային,
Լուսափըթթիթ բողբոջածին,
Պայծառահարաշ և անքընին
Սիրտ իմ խոցեալ սիրով քոյին:

Ձըհանդարտեմ ի յանկողնի,
Հանգիստ հատեալ ի գիշերի.
Որպէս արեալ և կամ մոլի
Վառեալ ի սէր քո սքանչելի:

Պարտէզ փակեալ ծաղկափըթթիթ
Եւ դու ի ներս իմ ցանկալիդ.
Պայծառապեղ և հրաշատիպ
Բաղձամ քոյին սուրբ համբուրիդ:

Ջըրհուր շըրոյ եւ կննդանոյ
Հոսեալ յերկրէն լիբանանու.
Աչք իմ լըցաւ նըման ծովու
Ջըրով ի ջուրըդ ցանկալոյ:

Որնզունքըդ քո զերթ զաշտարակ
Լիբանանու բարձրագիտակ.
Հեզահոգի մաքուր տատրակ
Եւ աղանի լուսատեսակ:

Սիրտ իմ սիրով խանդաղատի
Որպէս զեռանդըն կաթնայի,
Թէպէտ շըրջիմ ես յաշխարհի
Սէրդ ի սըրտէս ոչ փարատի:

Վառեալ ի սէր քո հըրդեհիմ
Բոցակիզեալ հըրով մաշիմ,
Թէպէտ հոսին ջուրք հեղեղին
Կայծ մի սիրոյս ոչ չիշնի:

Տարփմամբ բաղձամ հուռչագին
Համբուրելոյ ըզքեզ կըրկին
Տուր ինձ զըստինքս քո լուսածին
Ուստի բըխէ կաթն և գինին:

Բամեալքս ի սէր քո միաբան
Բացեալ սըրտիւ խանդաղատմամբ.
Սպասեմք սիրոյդ քում հրաշագան
Սուրբ համբուրիդ աստուածաման:

Յոյ արտասուացս իմ սաստկագին
Համայն զերկիր հեղեղեցին.

Յոյց ինձ ըզգէմըս քո կըրկին
Ահեղակերպ և լուսածին:

Իւծեալ սիրով քո մայեցայ
Եւ որպէս մոմ հալեալ լուծայ.

Նարդոս ծաղիկ և զքմբոսեայ
Սիրաքարշող զիս քեզ արա:

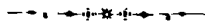
Փաղաքշնով գոչեմ առ քեզ
Ձիս քո սիրովդ յագեցուցես.

Փառաց ի փառքս գու գիմես
Եթէ զփափագս իմ կատարես:

Քակեալ ըզսիրտ ըզխորհրդոյ
Սպասեմ հրաշից ծագման լուսոյ.

Ձպսքեալս ի սէր քո արբեցո՛
Ձի իւզ թափեալ է յանուն քո:

ԱՌԱՔԵԼ ՈՒՆԵՅԾԻ

ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՅՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՈՐՆ Ե ԱՇԽԱՐՀԱՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀՈՒՆՎՈՒՄԸ

«ՓՈՒՆՁ» Ի ԽՍՔԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ազգային գրչինքէն ոմանք Աշխարհա-
բարը արդէն հասած կը համարին այն
դուրութեան, սահուն ու միօրինակ պար-
զութեան, — այն կատարելութեանը, վեր-
ջապէս, որ նախորդ սերունդի փափագն
եղած էր:

Ո՛րքան ուրախալի պիտի ըլլար այս-
պիսի երեւոյթ մը, եթէ իրական ըլլար, —
ամբողջապէս: Իրաւամբ կ'անդրադարձնէք
Յովն. Գաղսճեանի թէ ո՛րքան կանխահաս
է այդ հրճուանքը:

Առ այժմ կ'ուզէինք դիտել տալ, որ
նոյն իսկ ձիւղ ըմբռնուած չէ թէ ո՛րն է
աշխարհաբարի հիմնական հոլովումը: Թըն-
դիրը կենսական է, և հայ թերթերը, կ'ս-
րող են պարապիլ անով:

Այսրենեան իր Աշխարհաբարի ֆերակա-
նութեան մէջ (էջ 7) իբր ատաջին հոլո-
վում կը նշանակէ « Ծառ = Ծառի »:

Տիկին Զապէն Հ. Ասատուր, հեղինակ
« Արդի աշխարհաբարի գործնական ֆերա-
կանութեան », վաւերացուած Պօլսոյ Ու-

սումնական Խորհուրդէն, Ընկնանքուր Կոմսն
կ'ընդունի « Դաշտ = Դաշտի »:

Աւելի ճիշդ պիտի չըլլար ընդունիլ, իբր
հիմնական հոլովում Աշխարհաբարի՝ Նաւ —
Նաւու, Նաւեր = Նաւերու, ձեւը: Ապացու-
ցանքներ:

1. Կարելի չէ ըմբռնել թէ ինչ մտած-
մամբ « ի » մասնիկը, աշխարհաբարի մէջ,
աւելի գերազօր նկատուած է քան ու, երբ
բոլոր յոգնակի ձեւերը ասով կը կազմուին:

Արդ, միեւնոյն կանոնով է որ ու, ինչ-
պէս յոգնակիի, եզակիի մէջ ալ սեռակրօնի
յայտանիշը կ'ըլլայ: Նոյն երեւոյթն է,
նոյն դիպումը, նոյն օրէնքը: Այնպէս
սերտ կապուած են իրարու հետ՝ ինչպէս
մասն ամբողջին: Ինչ իրաւամբ եզակի
սեռական մը՝ նոյն ու մասնիկով կազմուած,
տարբեր բաղդի պիտի հանդիպի, քան նոյն
սեռականը, որուն վրայ, միայն յոգնակիի
նշան երբ աւելցուած է: Այս զարմանալի
վարմունքը յառաջ եկած է անկից՝ որ երու-
բոլոր հոլովմանց յոգնակի սեռականը կազ-
մելու պաշտօնն ունենալուն համար՝ հա-
սարակոց ստացուածք մը նկատուած է,
մինչդեռ ան կը պատկանի, ամենէն առաջ,
ու հոլովումին: Միթէ ինչքերէն մին հասա-
րակաց մատչելի ընկնով, կը դադրի՝ մէկը
անոր առաջին սէրն ըլլալէ: Թէ եզակի և
թէ յոգնակի սեռականի ուն՝ ներքին ան-
լուծելի կապով միացած են իրարու հետ,
ինչպէս ամէն իր ինքնիքին հետ: Եւ նոյն
իսկ այս պատճառով որ Աշխարհաբարը
որոշակի ու ձեւը կը նախամեծարէ քան
ուրիշ ո՛ւ և է ձեւ, մինչև իսկ բոլոր յոգ-
նակիները անոր յանձնելու աստիճան,
պէտք էր ու, ամէն դիրքի մէջ, Աշխար-
հաբարի նախասիրումը հոլովանիշը նկա-
տուի:

2. Նոյն իսկ եզակիի մէջ՝ ու ոչ նուազ
կարեւոր և մեծ դեր ունի, գրեթէ, որքան
իւ Դիտուի միայն՝ որ հայերէն լեզուի բու-
լոր բայերը (Երգել = Երգելու) բացառապէս
այդ հոլովման կ'ենթարկուին: Արդ, բա-
յերը, ամէն լեզուի մէջ, ահագին քանա-